

Октябрин бмнк социалистическ дөрлдä бргär делгруд, таньгчын кесг колхозуд, совхозмуд болн МТС-муд селәнä эдл-ахун намрин кбдлшан йовудтаггар тбгсэггäд, ал увлзүлггнур бурдäмджггär орад, олт-дундин производствиг цааранднь бсгхин тбä зүткджәнä.

„Пролетарская победа“ колхоз—Западн района олт-зүсн эдл-ахута, ик гисн колхозмунин н. Эн колхоз зуг эвәнн районд биш, таньгчд ер гарна.

Эн колхоз 1929 джил, селәнä эдл-ахун коллективизац болджасн джилмудлā, хамдан егддг газр хагьлдг товариществäс токтсмн. Тингхд тер овариществд Ахнуда ääгин ирдк батракудин болн угагьнин 8—10 брк-бул орджала.

Ахнуд ääмг урдк Ик-Дөрвдä зугта, бдгä цагин Западн районä äмтин ургьлтта гисн газрт, джалгь голин хойр талаггур ääрдлжәнä.

1923 джил ääмгин газрас, цин нүүдл ирсн улст газр өслдг бсгсн, энүнд „Шин брл“ гидг поселк токтсмн, боннь эн поселкин неринь виноградин селән гидж сольдж, энүнд бдгä цагла „Пролетарская победа“ колхоз бāәнä.

Коллективизац болджасн тун джилмудлā цуг газрин гьугьас зуг 700 гектар газр өлгдлжälä, наатк газрнь эдл-джджасн уга. Эдл-ахуд 15 үкр, 170 хбн, 20 мбрн, дакад нег ббкн пар цар билä.

Дāәнä хббтк джилмудлā колхоз нег улу ик куцаньгүстä болв. Огтä цагла артель 12 миньгн гектар газр хагьлна, герунäс 60 процентн буудан гультурмудар эзлätä. Эн колхозин газрт 39 трактор кбдлжәнä. Тер трактормудт цуггарад колхозд бссн, селәнä баггчүл кбдлнä. Колхозд дакад 24 комбайн болн селәнä эдл-ахун нань чигн олт машинд кбдлнä. Колхозин малин то, 1940 джилнлā дуньгчүлхлā, арвин холань шаху бсв. Мал бсглгьнäs юлхоз джил болгьн гурвин сай өслнөгьас даву ору авна. Колхозд 2 миньгн 300 толгья үкр мал, 13 миньгн хбн, 2 миньгн 700 гаха, 15000 шовун бāәнä. Эн джил 6 сай арвинь ору авхар темдглджәнä.

Сул гурвин джилд мах гарьлгьн хойр холван бсв. Колхоз джил болгьн государствд орулдг бгх даалгьвран болзасн орд куцәнä. Энүнд малин цин ик кбрнөг токтгалгьнд икär оньган бгнä.

Артелин малин хотин тоод ик нилчгәнь эрдни-шишä ббдг гарна. Малин хотин эн йнтä культур тärлгьг колхоз эн джил 500 гектар күргв. Энүнä ишäs үкр болгьнд 12 тонн силос белдв.

Артель гермуд болн малин хаша-хаац икär тосхджана. Сул джилмудлā укромудин 6 сара, джгьлмудин бастеду сара, үкр малин болн гахасин 10 хаша тосхдв. Тедн механическ услврар болн нань чигн механизмсär теткätä. Хббдин 14 цошар, гурвин дулан бāärн, шовудин 5 тер-чараж, султан 200 тонн гаргьдг куцтā элевац электростанц тосхдгдв, фермсär электростанц тосхдгджана. Артель 21 авт-омашинтā.

Виноградн поселк болн колхозин производствени бригадс бāях куутрмуд ода таньгдшго болдж хуврдж. Кун бāйдг болн культурн-быговой гермуд тосхлгьн үзгдäд уга икär делгрджәнä. Колхозникудин сāяхн, у, сарул гермуд бргн уулынцин утарг сāяхнär зерглүлäd тосхдгдж. Зуг эн джил 112 шин гермуд тосхдв, тер тоод 62 гер хальмг брк-булмудт тосхдгв. Одахн колхозин централнь клуб, долан джилä школин гер тосхдгв, эн герт дундин школ бурдäгдв. Селәнä хойр библиотек, куутр болгьнд школмуд, эмчин участок бāйна.

Колхозникуд элвг теджälтä бāйдл-джиргьлär бāйнä. Гер болгьнд радиота, электричество, газет, журнал авна.

Советск йосн колхозникудин ковуд-куукдт дундин болн ах сурггьул сурх эв-аргь бгв. Селәнä интеллигенц чигн бсв. Колхозд гурвин агроном, гурвин зоотехник, тавн ветехник, тосхач-техник кбдлджäцхәнä. Селәнд, колхозиг тетгджäх Виноградненск МТС-ин специалистнрäs нань, гуч шаху багшнр, 3 дунаин медицинск кбдлчнр, библиотекармуд болн киномеханикуд кбдлнä. Урд юн бāйснä тускар толдвран келджägьд, селәнä кбкшн гисн багш үр Халаявкин ингдж келнä.

—Советск йосн уга болхла, баггчүдт сурггьулин тускар ухалал гус уга билä, зуг мана тбрсн йосн токтсна хббн хальмг олт-äмтин эврәннь келär бичдг болсмн. Мел эн учрар, би бичкдудиг сурггьларн, мана олт-äмтинä бмн мелрлур бргн хаалгь сексн Тбрскиндан дурта болдгар би сурггьмдж дасхнав.

Малин эдл-уш гаргьлгьнд колхозникудин бийсиннь нилч икär хальдсмн. Куч-кблснä ббдән үзмдг куцсндан 20 колхозникуд правительствин ачлггар ачлгдв. Октябриг уктгч социалистическ дбрдäнä нуурт гарсн арвад кун район болн колхозин кундллгьнä доскад орулгдв. Дбрдлгчнур комплексн бригадин бригадир, „Знак почет“ орденär ачлгдсн, коммунист Павел Филипович Астанинг йостä кевär кундлнä. Трактористнр Ольховский, Маточный, Чубаров, комбайнер Бондарь, дархн Мищенко, ах хббч Григорий Дмитриевич Горобец, саадг үкр болгьнас 2200 литр үс саадж авсн саальч Мария Троянова, бндгдг така болгьнас 110 бндг авсн шовуч Алек-

сандра Дзюба ик үзмдгс кучв. Бригадир-садовод Яковенко Георгий Николаевич болн звеноводс Погореловаг, Голубиг кен эс меднä? Тедн колхозд сайад арслнг ору бдгд виноград ургьана.

Ни-негн колхозн булд кесг келн-äмтин улс—хальмгуд, орсмуд, украинцир, белорусмуд, эстонцир, немшир болн нань чигн келн äмтин ницдг бāйггäд кбдлнä.

Тедн тärä тärлгьнä болн малин эдл-уш государствд орулдг бгх зурагьан куцс куцäчкв, олт-дундин малд дулан болн цагхлнй увлзлгь тетгчкв.

Виноградн селәнä болн колхозин бāйдл-джиргьлд хуврлт болв, болв эн хуврлтс зуг Советск йосна нилчär, алдр орс олт-äмтинä дбнгьгин нилчär, селәнä эдл-ахуг куцтä машиндär теткдг мана аггьу, ик куцта индустрин нилчär куцäгдсн болджана.

Селәнä эдл-ахуг таслвр угагьар ббдлүлхин тускар, олт-äмтинä теджäl-теткүл икдүлхин тускар Коммунистическ парть болн Советск правительств муурлтан угагьар килмдждж, сāйгьинь хāädжäснä нилчär элн куцäгдсмн.

Болв паргь цуг куч-кблсчнриг, куцäсärн тбвкндж зогсхмн биш гидж сургьна, селәнä куч-кблсчнриг эдл-аху цааранднь тургär делгрудтн гидж паргь дуудна. Амн болгьна тоод мах, үс, тос гаргьлгьар Америкин Соединени Штатсиг ббрхн джилмудин эргдл куцхн тблä, малас эдл-уш гаргьлгьг зогсалго икдүлхмн гидж дуудна.

Орн-нутгт хот-хол элвгджя-хин тускар парть болн правительств тавсн керг-гүлдврмудäs иштä, колхозникуд 1960 джил буудä тärлгьг 6730 гектар, малин хотин тärä болн эрдни-шишä тärлгь 3500 гектар күргкär шиндв, садин аггьу 160 гектар күргхмн, виноград болхла 80 гектар күргхмн. Малин то болн энүнäs гардг эдл-уш збвär икдхмн. 1960 джил колхозин ору 8 сай 200 миньгн арслнөгьас тату биш болхмн. Селәнä эдл-ахун 100 гектар газрт 175 центнер үсн сааддг авгдхмн, ноосн 4 центнер 80 килограмм авгдхмн.

Эн керг-буулдврмудиг чигн колхозин куч-кблсчнр йовудтаггар куцäхдн магьд уга, теднä ббдән ухаи-серд болн эврәннь алдр Тбрскиәннь сä хāяхин тблä чиллән хармнл уга кбдлдг куч-кблсн геруг куцäхин темдг болджана,

О. КУКЕНОВ.